

تصحیح سیاست جهانی تنوع زیستی: جلوگیری از تکرار اشتباهات پیشین

ترجمه: خلیل کریمزاده اصل*

حداقل به صورت قوانین ملی اجباری در هر کشور، تصویب و تثبیت کرد. به طوری که از نظر قانونی، اهداف این کنوانسیون، الزام آور باشند. منابع مالی برای افزایش میزان تنوع زیستی، باید به میزان چشمگیری افزایش یابند و ابزارهای جدید مانند مبالغ ضروری برای انجام خدمات اکوسیستم و مالیات‌های مرتبط با حمایت از تنوع زیستی، شناسایی و معرفی شوند. علاوه بر این موارد، باید در سراسر جهان، پژوهش‌های بین‌رشته‌ای در مورد وضعیت موجود، روند و عوامل نابودی تنوع زیستی، تقویت شوند، توسعه یابند و به طور مناسبی انجام شوند. به علاوه، کنوانسیون تنوع زیستی سازمان ملل، باید مکانیسمی برای ارزیابی انطباق وضعیت کشورهای عضو با اهداف تعیین شده ایجاد و در صورت لزوم، دولت‌ها را موظف به پاسخ‌گویی کند.

پیرا و همکارانش، به طور فعال در فعالیت‌های مربوط به تنوع زیستی در سطوح مختلف همکاری دارند، به عنوان مثال، آنها در چهارچوب برنامه‌های سازمان ملل در شورای جهانی تنوع زیستی (IPBES) و کنوانسیون تنوع زیستی سازمان ملل (CBD)، در سطح اتحادیه اروپا در مذاکرات سیاست مشترک کشاورزی (CAP)، استراتژی تنوع زیستی اتحادیه اروپا، همچنین در سطوح ملی، منطقه‌ای و محلی فعالیت دارند. این فعالیت‌ها توسط شبکه همکاری منسجمی از مراکز تحقیقاتی و از رشته‌های مختلف علمی در سراسر جهان پشتیبانی می‌شود.

پیرا از این همکاری با محققان کشور چین، به عنوان یکی از بازیگران مهم حفاظت از طبیعت و یکی از با نفوذترین دولت‌های جهان در این خصوص، خرسند است. او می‌گوید: «همکاری در نوشتن چنین پروتکل جاه‌طلبانه‌ای با همکاران کشور میزبان، جایی که تصمیمات نهایی گرفته می‌شود، الهام‌بخش است».

دبیر تخصصی اخبار علمی تحلیلی: مرجع ملی کنوانسیون تنوع زیستی در ایران از سال گذشته به عهده وزارت جهاد کشاورزی سپرده شد و هم‌اکنون دکتر اسکندر زند این مرجع را به همراهی ده مرجع دیگر، در موضوعات مختلف دنبال می‌کند. یکی از این مراجع، مرجع ملی راهبردهای جهانی حفاظت گیاهی است که بر عهده دکتر عادل جلیلی قرار گرفته است. یکی از فعالیت‌های اصلی مراجع ده‌گانه بررسی راهبرد ملی و برنامه و اقدام تنوع زیستی (NBSAP) است که اکنون ویراست III آن با تحلیل و نقد نسخه‌های پیشین در حال نگارش است.

شوربخانه تنوع زیستی در بسیاری از کشورها از جمله ایران به دلایل محیطی و انسانی به شدت زیر فشار است. مخاطره‌های فراوانی برای آن وجود دارد و اگر عزم ملی برای به ثمر نشستن راهبردهای حفاظتی شکل نگیرد، در سال‌های آینده گونه‌های فراوانی از موجودات را به ویژه گیاهان از دست خواهیم داد. گفتنی آنکه، ایران با دارا بودن تنوع گیاهی فوق‌العاده و داشتن بیش از ۲۴۰۰ گونه انحصاری، از کانون‌های مهم گونه‌زایی در جهان محسوب می‌شود.

Journal Reference:

Xu, H., Cao, Y., Yu, D., Cao, M., He, X., Gill, M. and Pereira, H.M., 2021. Ensuring effective implementation of the post-2020 global biodiversity targets. *Nature Ecology & Evolution*. <https://www.sciencedaily.com/releases/2021/01/210126171654.htm>

اهداف بین‌المللی برای ارتقای تنوع زیستی، باید در کلیه کشورهای عضو کنوانسیون تنوع زیستی سازمان ملل متحد (CBD: Convention on Biological Diversity) و در سطح ملی محقق شوند. این امر، یکی از چهار توصیه، برای بهبود استراتژی‌های جهانی برای توسعه تنوع زیستی است. محققان بررسی می‌کنند که چرا این اهداف، تاکنون، از دست رفته‌اند و گزینه‌های مشخصی را برای اصلاح این سیاست‌ها، ارائه می‌دهند.

از سال ۱۹۹۲، یعنی زمان شکل‌گیری کنوانسیون تنوع زیستی سازمان ملل (CBD) در ریودزانیرو، کشورهای عضو، استراتژی‌های بین‌المللی را که سبب متوقف شدن زوال سریع تنوع زیستی می‌شوند، به طور مرتب تعیین و تصویب کرده‌اند. سران کشورها، در سال ۲۰۰۲، چشم‌انداز و اهداف تنوع زیستی را برای سال ۲۰۱۰، تصویب کردند. هشت سال بعد، با اینکه در این زمینه، پیشرفت ناچیزی حاصل شده بود، ۲۰ هدف جدید و حتی بلندپروازانه‌تر برای ده سال آینده تنظیم کردند. در سال گذشته، به روشنی مشخص شد این اهداف نیز محقق نشده است و نابودی تنوع زیستی، بی‌وقفه و مداوم، ادامه دارد.

امسال هم برای تعریف اهداف جدید برای سال ۲۰۳۰ در حال مذاکره هستند. برای حصول اطمینان از عدم تکرار اشتباهات سال‌های گذشته، محققان چینی به سرپرستی پرفسور هیگن ژو (Haigen Xu) از انستیتوی تحقیقات محیطی نانجینگ (Nanjing) و همکاری پرفسور هنریک پیرا (Henrique Pereira)، تحلیلی از علل این شکست ارائه داده‌اند که بر دستیابی به این اهداف در کشورهای عضو تمرکز دارد، این تصمیمات در کنفرانس احزاب در کانمینگ (Kunming) در چین گرفته می‌شود. نتیجه بررسی آنها نشان داد، تعهدات پذیرفته شده در سطح سازمان ملل، به ندرت به قوانین ملی تبدیل شده است. از

بسیست هدف موسوم به آچی (Aichi)، چهار مورد، در هیچ یک از طرح‌های اجرایی (NBSAP: National Biodiversity Strategies and Action Plans) ارائه شده توسط کشورهای مختلف، دنبال نشده است، از جمله حذف تدریجی یارانه‌های مضر برای محیط‌زیست. اهداف دیگر تا اندازه‌ای دقیق فرموله شده‌اند تا بتوانند مقررات وضع شده را تنها در ۲۲ درصد از طرح‌های اجرایی (NBSAP) برآورده کنند. علاوه بر این، بررسی‌های انجام شده، منابع مالی ناکافی و خلأهای بزرگ علمی در خصوص چگونگی مبارزه مؤثر برای جلوگیری از فقدان تنوع زیستی را نشان داد. همچنین، در کشورهای عضو، برای اجرای اهداف تعهد داده شده، نظارت کافی نبوده است، چرا که در برخی موارد، شاخص‌ها و مکانیسم‌های ارزیابی مؤثر وجود نداشت. پیرا، اکولوژیست و نویسنده نهایی این مطالب می‌گوید: «با وجود اینکه کنوانسیون تنوع زیستی سازمان ملل، اکنون، اولین پیش‌نویس را پس از سال ۲۰۲۰ ارائه داده است که پیشرفت‌های زیادی در مقایسه با برنامه‌های استراتژیک دهه گذشته برای تنوع زیستی دارد، اما مشکلات اصلی همچنان باقی مانده است، به ویژه در مورد چگونگی دستیابی و نظارت بر اهداف پذیرفته شده کنوانسیون تنوع زیستی، در کشورهای مختلف».

این محققان پیشنهاد می‌کنند اهداف کنوانسیون تنوع زیستی سازمان ملل، باید به نحوی تدوین شوند که بتوان آنها را، مشابه توافق‌نامه اقلیمی پاریس یا کنوانسیون واشنگتن در مورد تجارت بین‌المللی گونه‌های در معرض خطر جانوران و جانوران وحشی،

* استادیار پژوهش، مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، تهران، ایران